

RISCUL INFORMAȚIONAL ȘI NECESITATEA DE AUDIT EXTERN

Mihail MANOLI, dr, conf. univ. ASEM

Abstract. *Information risk reflects the probability that the information relied on economic risk estimation is not accurate. One possible cause of the occurrence of informational risk is the probability of drawing up the financial statements misleading. The information provided by accounting professionals are needed more categories of users: managers, shareholders, tax bodies, bankers, trade unions have sometimes conflicting interests. Conflict of interests accounting information users and producers have blurred the work of an elite professional by auditors. High*

information risk, limited availability of reliable information makes it difficult Moldova way entities accessing funding. Studies on the performance of the business and shows that only 18% of media entities and 30% of large entities have audited financial statements. For comparison these indicators, the countries of the region are respectively 44% and 71%.

Cuvinte-cheie: *audit extern, situații financiare, risc informațional*

Riscul informațional reflectă probabilitatea ca informațiile pe care s-a bazat estimarea riscului economic să nu fie exacte. O cauză posibilă a apariției unui risc informațional este probabilitatea întocmirii de situații financiare eronate. Auditul nu are nici o influență asupra riscului economic, însă el poate avea un impact semnificativ asupra riscului informațional.

Obiectivul auditului a evoluat de la detectarea fraudelor și erorilor, proces care presupunea o verificare detaliată a tuturor operațiunilor patrimoniale și a înregistrării lor contabile, la exprimarea unei opinii asupra imaginii fidele a patrimoniului, a situației financiare și a rezultatelor obținute de către entitate. Se urmărește, în acest sens, măsura în care informațiile înregistrate în contabilitate reflectă evenimentele economice care au avut loc într-o anumită perioadă, iar eforturile auditorului sunt intensificate pentru identificarea eventualelor manipulări ale informațiilor furnizate de sistemul financiar, pentru prevenirea cazurilor de contabilitate creativă sau fraudă.

Informațiile furnizate de specialiștii în acest domeniu sunt necesare tuturor categoriilor de utilizatori: manageri, acționari și asociați, organe fiscale, bancheri, organizații sindicale care au uneori interese contradictorii. Din acest motiv rezultatele lucrărilor de audit trebuie să fie corecte și întocmite pe baza documentelor legale în vigoare. Ele trebuie să asigure calitatea și coerența sistemului contabil și sunt menite să asigure reflectarea corectă, sinceră și completă în bilanț și în contul de profit și pierdere a patrimoniului, situației financiare și rezultatelor exercițiului.

Producătorii de informații contabile nu sunt neutri față de operațiunile efectuate și, implicit, conturile anuale, ceea ce ridică semne de îndoială cu privire la obiectivitatea profesionismului contabil. Susceptibilitatea realității informației contabile cuprinse în situațiile financiare anuale poate fi dată și de calități moral-profesionale ale producătorilor de informații. La rândul lor, utilizatorii informației contabile „investitori, salariați, creditori, furnizori și alți creditori, clienții, guvernele și administrațiile, publicul”, sub influența unor medii economice, culturale, politice și juridice diverse, au interese diferite asupra nevoii de informare. Conflictul de interese între **utilizatorii și producătorii** de informație contabilă trebuie estompat de activitatea unei elite profesionale în domeniu, reprezentată de auditori.

Scopul activității auditorilor este acela de a restabili o încredere rezonabilă între producătorii și utilizatorii informației contabile. Astfel, auditorii contribuie la protejarea intereselor diferitelor categorii de beneficiari ai informației contabile, atunci când aceștia iau decizii economice. Situațiile financiare trebuie să furnizeze informații care prezintă fidel rezultatele și poziția financiară a entității, reflectă realitatea economică a tranzacțiilor realizate, sunt imparțiale, prudente, relevante și credibile.

Diversitatea activităților economico-financiare, dezvoltarea piețelor de capital, a instituțiilor bancare, etc. au condus la creșterea complexității lucrărilor contabile ce pot atrage erori în prelucrarea datelor, interpretarea și evaluarea lor cu consecințe negative asupra deciziilor utilizatorilor de informații contabile. Astfel, auditorii contribuie la protejarea intereselor diferitelor categorii de beneficiari ai informației contabile, atunci când aceștia iau decizii economice. Obiectivul de utilitate al informației este preluat în toate cadrele conceptuale de contabilitate. Deci între producătorii și beneficiarii informației contabile se interpune auditorul, în calitatea sa de expert contabil.

Prin audit se înțelege examinarea profesională efectuată de o persoană autorizată, independentă, în vederea exprimării unei opinii motivate asupra imaginii fidele a situațiilor financiare anuale. Situațiile financiare trebuie să furnizeze informații utile pentru adoptarea deciziilor economice, pentru a hotărî momentul de cumpărare sau vânzare a unei investiții de capital, a evalua deficiențele în răspunderea managerială, a evalua capacitatea întreprinderii de a plăti și de a oferi alte beneficii angajaților săi, pentru a evalua garanțiile pentru credite acordate entității, a determina politicile de impozitare, pentru calculul profitului și distribuirea dividendelor ect.

Auditul financiar este orientat spre:

- a) verificarea respectării cadrului conceptual al contabilității (postulate, principii, norme și reguli de evaluare), general acceptat, a procedurilor interne stabilite de entitate. Procedura reprezintă o înlănțuire logică de operațiuni, cu scopul de a atinge un anumit obiectiv.

- b) verificarea și certificarea situațiilor financiare, imaginii lor fidelă, clară și completă pe întreg exercițiul financiar. Legea contabilității nr.113 – XVI din 27.04.2007, prin articolul 29 „Prevederi generale”, alin. (5) stabilește că .. suplimentar la situațiile financiare, entitatea prezintă anual... raportul auditorului, în cazul în care auditul este obligatoriu [1].

Câmpul de aplicare nelimitat al contabilității militează în favoarea unei deontologii profesionale care răspunde la trei imperative: prudența, regularitatea și sinceritatea situațiilor financiare. Aceasta presupune o imagine fidelă a patrimoniului, a contului de profit și pierdere și a fluxurilor de trezorerie.

- Principiul prudenței trebuie să răspundă, potrivit Directivei a IV-a, la două imperative:
 - a) Numai beneficiile realizate la data închiderii bilanțului pot fi înscrise în acest cont;
 - b) Trebuie să se țină seama de toate riscurile previzibile și de pierderile eventuale care au apărut în cursul exercițiului sau al unui exercițiu anterior, chiar dacă aceste riscuri sau pierderi nu sunt cunoscute decât între data de închidere a exercițiului și data de întocmire a bilanțului. Trebuie să se țină cont de deprecieri, indiferent dacă exercițiul se încheie cu pierderi sau cu beneficii. Principiul trebuie aplicat cu bună-credință; el nu admite supraevaluarea elementelor de activ și a veniturilor, respectiv subevaluarea elementelor de pasiv și a cheltuielilor ținând cont de deprecierea, riscurile și pierderile posibile generate de desfășurarea activității exercițiului financiar curent sau anterior. În elaborarea situațiilor financiare pot apărea incertitudini care inevitabil sunt recunoscute prin prezentarea naturii și a valorii lor.
- Principiul permanenței metodelor are ca obiect continuitatea aplicării regulilor privind evaluarea, înregistrarea în contabilitate și prezentarea elementelor patrimoniale și a rezultatelor, astfel încât să se asigure comparabilitatea în timp a informațiilor contabile.
- Principiul continuității activității care presupune că unitatea patrimonială își va continua în mod normal funcționarea într-un viitor previzibil fără a intra în starea de lichidare sau de reducere sensibilă a activității. Astfel, situațiile financiare trebuie să fie întocmite pe o bază diferită de evaluare.
- Principiul independenței exercițiului se referă la delimitarea în timp a cheltuielilor și veniturilor aferente activității agentului economic pe măsura angajării acestora și a trecerii lor la rezultatul exercițiului la care se referă.
- Principiul intangibilității bilanțului de deschidere a unui exercițiu. Bilanțul de deschidere trebuie să corespundă cu bilanțul de închidere a exercițiului anterior. Orice eroare constatată în exercițiul curent aferentă exercițiului încheiat se operează fără să se modifice bilanțul din exercițiul anterior.
- Principiul necompensării (noncompensării). Elementele de activ și de pasiv se evaluează și se înregistrează în contabilitate separat, fără să fie permisă compensarea între posturile de activ și cele de pasiv ale bilanțului, precum și între veniturile și cheltuielile înregistrate în contul de rezultate.
- Principiul evaluării separate a elementelor de activ și de pasiv. În vederea stabilirii sumei totale corespunzătoare unei poziții din bilanț, se va determina separat suma sau valoarea corespunzătoare fiecărui element individual de activ sau de pasiv.
- Principiul prevalenței economicului asupra juridicului. Potrivit acestui principiu, toate informațiile prezentate în situațiile financiare trebuie să reflecte realitatea economică a evenimentelor și tranzacțiilor, nu numai forma lor juridică.
- Principiul pragului de semnificație. Pragul de semnificație arată valoarea semnificativă a oricărui element și trebuie prezentat separat în cadrul situațiilor financiare. Toate elementele care au valori nesemnificative și sunt de aceeași natură sau au funcții similare sunt consemnate, fără să fie necesară prezentarea lor separată. Sinceritatea urmărește aplicarea cu bună-credință a principiilor și regulilor contabilității. Persoana desemnată cu întocmirea situațiilor financiare este obligată să analizeze operațiunile înregistrate în documentele primare înainte de a fi înregistrate în contabilitate din punct de vedere legal și al eficienței lor. Pentru auditor, sistemul informațional reprezintă principala sursă de informare, dar și unul dintre obiectivele sale. Importanța auditului financiar constă în sporirea credibilității informației din situațiile financiare, pentru viitoarele decizii ale utilizatorilor de informații. Faptul că verificarea bilanțului contabil se face de un auditor independent, un bun profesionist, cu

calități morale deosebite concură la realizarea uneia dintre calitățile informației contabile, și anume credibilitatea ei.

Pentru o entitate, auditul reprezintă și o vedere critică de ansamblu pentru evaluarea unei situații financiar-contabile determinate. Evaluarea critică a situațiilor financiare se face de un profesionist independent, care trebuie să-și îndeplinească misiunea fără a ține seama de posibile conflicte de interese existente între utilizatorii externi de informație și entitatea auditată. Utilizatorii de informație contabilă folosesc situațiile financiare pentru deciziile lor viitoare [4].

Necesitatea și rolul auditului extern poate fi argumentată din trei puncte de vedere, astfel:

- *Pentru utilizatorii de informații contabile sau de altă natură, auditul are menirea de a „**reduce riscul informațional**”. Auditorii fiind competenți și independenți oferă o asigurare rezonabilă asupra faptului că informațiile, pe baza cărora utilizatorii iau diferite decizii, reflectă imaginea fidelă, sunt culese, prelucrate și prezentate cu respectarea regulilor prestabilite și în mod sincere. Decidenții sunt obligați să își fundamenteze deciziile lor pe baza informațiilor furnizate de alte persoane. Interesele furnizorilor de informații pot să nu coincidă cu cele ale utilizatorilor. Ca urmare, informațiile pot să fie manipulate în interesul ofertantului, ceea ce duce la o dezinformare a utilizatorilor. Astfel entitatea debitoare, manipulând informațiile, îl orientează pe creditor în a accepta acordarea împrumuturilor. Acest dezinformări pot fi intenționate, atunci când se prezintă informații incorecte, nesincere sau incomplete cu scopul mascării unor fraude sau a denaturării unor rezultate, sau poate fi neintenționată datorită unor erori sau datorită optimismului sincer al celor ce furnizează informațiile prin nerespectarea prudenței contabile. Riscul informațional nu se confundă cu riscul economic sau al afacerii. Investitorii când iau decizii să cumpere, să păstreze sau să vândă acțiuni și obligațiuni; furnizorii când acceptă să livreze bunuri pe credit comercial; bancherii când acceptă să acorde un credit etc., iau în considerare atât riscul economic al partenerului de afaceri, riscul ca acesta să nu poată rambursa sumele datorate sau să dea faliment, cât și riscul informațional care constă în probabilitatea ca informațiile pe baza cărora se estimează riscul economic să fie eronate. Auditorii nu au nici o influență directă asupra riscului economic, ei nu se pronunță asupra perenității și eficacității afacerilor, în schimb, ei au o influență semnificativă asupra riscului informațional. Auditul asigură o mai bună repartizare a resurselor în funcție de riscurile identificate, contribuind la îmbogățirea decidenților. Astfel, dacă bancherii sunt mulțumiți de nivelul riscului informațional ei pot reduce rata dobânzilor, în aceste condiții entitatea auditată atrage surse de finanțare cu costuri mai mici.*
- *Utilizatorii de informații, de regulă, nu pot să verifice calitatea (regularitatea și sinceritatea) informațiilor pe baza cărora își fundamentează deciziile, De asemenea ei, nu pot să obțină direct informații despre tranzacțiile și operațiunile care au avut loc. Ca urmare, utilizatorii de informații sunt obligați să se bazeze pe informațiile furnizate de alte persoane datorită cel puțin următoarelor trei motive:*
 - *creșterii distanțelor dintre locurile în care se culeg și se prelucrează informațiile și utilizatorii acestora;*
 - *creșterii volumului tranzacțiilor mărește posibilitatea ca anumite informații greșite să fie disimulate de un morman de alte informații, în aceste condiții informațiile eronate sunt tot mai greu de depistat, mai ales în condițiile utilizării I.T.*
 - *efectuării de operațiuni complexe cum sunt achizițiile de alte entități, utilizarea instrumentelor financiare derivate, consolidarea conturilor în cazul entităților (filialelor) din ramuri diferite etc., precum și efectuarea de înregistrări bazate pe raționamente contabile (ajustările de valoare). Verificarea informațiilor referitoare la aceste operațiuni nu se poate face de către utilizatorii care, de regulă, nu stăpânesc procedurile auditului.*

Datorită acestor motive, utilizatorii nu au posibilitatea (timpul necesar, cunoștințele necesare etc.) să obțină direct informațiile sau să verifice personal informațiile furnizate de alții. Verificarea informațiilor de către fiecare utilizator în parte, prin deplasarea lor la locul unde se culeg și se prelucrează aceste informații este neeficientă datorită:

1. *costurilor ridicate ocazionate de aceste deplasări, precum și datorate verificărilor repetate ale acelorași informații de către fiecare utilizator prin prisma obiectivelor specifice;*

2. *calității verificărilor. Nu toți utilizatorii au competența profesională necesară pentru efectuarea acestor verificări și nu au standarde sau norme tehnice de lucru, verificările s-ar face după intuiția și inspirația fiecărui utilizator;*
3. *confidențialității unor informații, care nu pot fi furnizate tuturor persoanelor implicate.*
 - *Cei ce culeg, prelucrează și prezintă informațiile interne și externe, dacă știu că vor fi auditați dau dovadă de o exigență sporită, respectă mai riguros criteriile și procedurile stabilite. Modalitatea cea mai convenabilă prin care utilizatorii pot obține informații fiabile (utile o perioadă de timp și sigure în raport cu obiectivele urmărite) se bazează pe serviciile auditorilor independenți, competenți și care își desfășoară activitatea pe baza unor standarde sau norme riguroase. Ei oferă o garanție referitoare la faptul că informațiile sunt complete (exhaustive), sunt reale (verificabile și justificabile), sunt exacte și nepărtinitoare. Auditul financiar se exercită de către profesioniști competenți, independenți și care sunt autorizați în acest sens. Acești profesioniști sunt chemați să ofere o asigurare rezonabilă asupra conformității situațiilor financiare cu criteriile prestabilite. Această asigurare este oferită utilizatorilor de informații sub forma unei opinii exprimate prin intermediul rapoartelor de audit. Entitățile care corespunde unuia din criteriile prevăzute la art.2 alin.(2) sunt supuse controlului de audit obligatoriu, al cărui obiect este exercițiul economico-financiar. Societate pe acțiuni (denumită în cele ce urmează societate) este societatea comercială al cărei capital social este în întregime divizat în acțiuni și ale cărei obligații sînt garantate cu patrimoniul societății.*

Sunt obligate să auditeze situațiile financiare toate entitățile care în conformitate cu legislația în vigoare, corespunde unuia din următoarele criterii:

are capital social în mărime de cel puțin 500000 lei și un număr de 50 și mai mulți acționari, împreună cu acționarii reprezentați de deținătorul nominal;

valorile mobiliare ale societății sînt înscrise la cota bursei de valori (listing);

este bancă comercială, companie de asigurare, fond de investiții, fond nestatal de pensii, societate pe acțiuni supusă privatizării sau societate pe acțiuni care a plasat public valori mobiliare în perioada de circulație a acestora [3].

Într-o sferă largă de utilizatori care iau decizii economice, obiectivul situațiilor financiare este de a furniza informații despre poziția financiară, performanțele și modificările poziției financiare care satisfac necesitățile economice ale majorității utilizatorilor. Ele reprezintă rezultatele administrării entității de către conducător, inclusiv modul de gestionare a patrimoniului și a resurselor încredințate. Auditul financiar este chemat să exprime o opinie independentă asupra situațiilor financiare, menită să protejeze în mod egal pe toți utilizatorii de informație contabilă. Pe baza opiniei lor, utilizatorii iau decizii care necesită evaluarea capacității întreprinderii de a genera fluxuri de numerar pentru a plăti angajații, furnizorii, dobânzile, de a rambursa creditele și de a plăti dividendele. Pentru a evalua capacitatea de a genera numerar, informațiile trebuie sintetizate asupra poziției financiare, performanței și modificările ce sunt posibile să apară cu privire la solvabilitatea și lichiditatea entității. Informațiile despre structura financiară sunt utile pentru a anticipa nevoile viitoare de creditare, modul în care beneficiile și fluxurile viitoare de trezorerie vor fi repartizate între cei care au interes față de entitate.

Lichiditatea și solvabilitatea sunt utile pentru a previziona capacitatea întreprinderii de a-și onora angajamentele financiare scadente, de a formula raționamente despre eficiența cu care entitatea poate utiliza noi resurse. Utilitatea informațiilor oferite de situațiile financiare este dată de caracteristicile calitative: **inteligibilitatea, relevanța, credibilitatea și comparabilitatea acestora.**

Inteligibilitatea. Informațiile furnizate de situațiile financiare trebuie ușor înțelese de utilizatori, care dispun de cunoștințe suficiente privind activitatea întreprinderii, noțiuni de contabilitate.

Relevanța. Informațiile sunt relevante atunci când influențează deciziile utilizatorilor care concură la evaluarea evenimentelor trecute, prezente sau viitoare, corectînd sau confirmînd evaluările lor anterioare.

Credibilitatea. Informația prezentată în situațiile financiare are calitatea de a fi credibilă atunci cînd nu conține erori semnificative, iar utilizatorii au încredere că reprezintă corect ceea ce se așteaptă în mod rezonabil să reprezinte.

Informația, chiar dacă este relevantă și nu este credibilă, recunoașterea ei poate duce la decizii

eronate. Pentru a fi credibilă, informația trebuie să aibă în vedere reprezentarea fidelă a tranzacțiilor și evenimentelor care se concretizează în active, obligații (datorii), capitalul propriu ca sursă proprie de finanțare, ce trebuie să îndeplinească criteriile de recunoaștere.

Comparabilitatea. Necesitatea de comparabilitate nu este rutină, pentru a deveni un impediment în aplicarea standardelor de contabilitate care să ofere o mai bună imagine fidelă a situațiilor financiare. Evidențierea în contabilitate în mod unitar a unei tranzacții economico-financiare sau eveniment este dăunătoare dacă metoda respectivă nu menține caracteristicile calitative de relevanță și credibilitate. Politica contabilă trebuie schimbată dacă există alte alternative mai relevante și credibile [4].

Pe parcursul ultimilor ani, în Republica Moldova, au fost adoptate un șir de acte legislative, normative, decizii cu un impact pozitiv, pentru viitor, asupra activității de audit.

Un studiu efectuat de către o echipă a Băncii Mondiale, rezultatele căruii sau regăsit în raportul ROSC 2013, printre altele a constatat următoarele [5]:

- Cererea pentru situațiile financiare transparente este relativ scăzută, datorită creditării bazate pe gaj, lipsa disponibilității informației financiare, stadiul incipient de dezvoltare a pieței valorilor mobiliare, nivelul modest al investițiilor străine. Pornind de la faptul lipsei credibilității față de conținutul situațiilor financiare, băncile comerciale și creditorii sunt în căutarea altor surse de informații.;
- Actualmente pe piața serviciilor de audit din Republica Moldova constatăm situația privind calitatea percepută a serviciilor de audit și valoarea pe care un audit o aduce situațiilor financiare în favoarea companiilor de audit care reprezintă rețelele internaționale (Big Four), mult mai apreciate decât indicatorii similari realizați de către companiile de audit locale, de obicei mai mici;
- Riscul informațional ridicat, disponibilitatea limitată a informației financiare credibile în Republica Moldova face mai dificil modul în care entitățile din țară accesează finanțe. Calitatea situațiilor financiare supuse auditului disponibile adesea este percepută ca fiind la nivel scăzut de către potențialii creditorii. Studiile privind mediul de afaceri și performanța entității arată că doar 18% din entitățile medii și 30% din entitățile mari au supus auditului situațiile financiare. Pentru comparație acești indicatori, în țările din regiune, sunt respectiv de 44% și 71%. Acești factori, combinați cu înțelegerea limitată a informațiilor financiare de către responsabilii de managementul entităților, au un efect negativ asupra situației economice a multor entități din Republica Moldova, accesului la finanțe și în cele din urmă duce la un cost ridicat al capitalului.

Concluzii: Implementarea recomandărilor cu privire la politici și promovarea opțiunii (corecte) pentru Supravegherea Activității de Audit ale ROSC 2013 ar permite accelerarea reformelor în domeniul auditului în Republica Moldova, creșterea pieței serviciilor de audit, reducerea considerabilă a riscului informațional.

Bibliografie:

1. Legea contabilității nr.113 – XVI din 27.04.2007, Monitorul Oficial nr. 90-93/399 din 29.06.2007.
2. Legea privind activitatea de audit nr. 61-XVI din 16.03.2007, Republicat: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.72-75/230 din 13.04.2012, Monitorul Oficial nr.117-126/530 din 10.08.2007).
3. Lege privind societățile pe acțiuni nr. 1134 –XIII din 02.04.97, Republicat: Monitorul Oficial nr.1-4/1 din 01.01.2008 Republicat: Monitorul Oficial ediție specială din 03.10.2006, Monitorul Oficial al R.Moldova nr. 38-39/332 din 12.06.1997.
4. Morariu Ana, Țurlea Eugeniu, Auditul financiar contabil, Economica, București, 2001
5. ROSC, The World Bank Centre for Financial Reporting Reform, Moldova, June 2013.